

**Самійло Кошич.
Чорноморський похід**

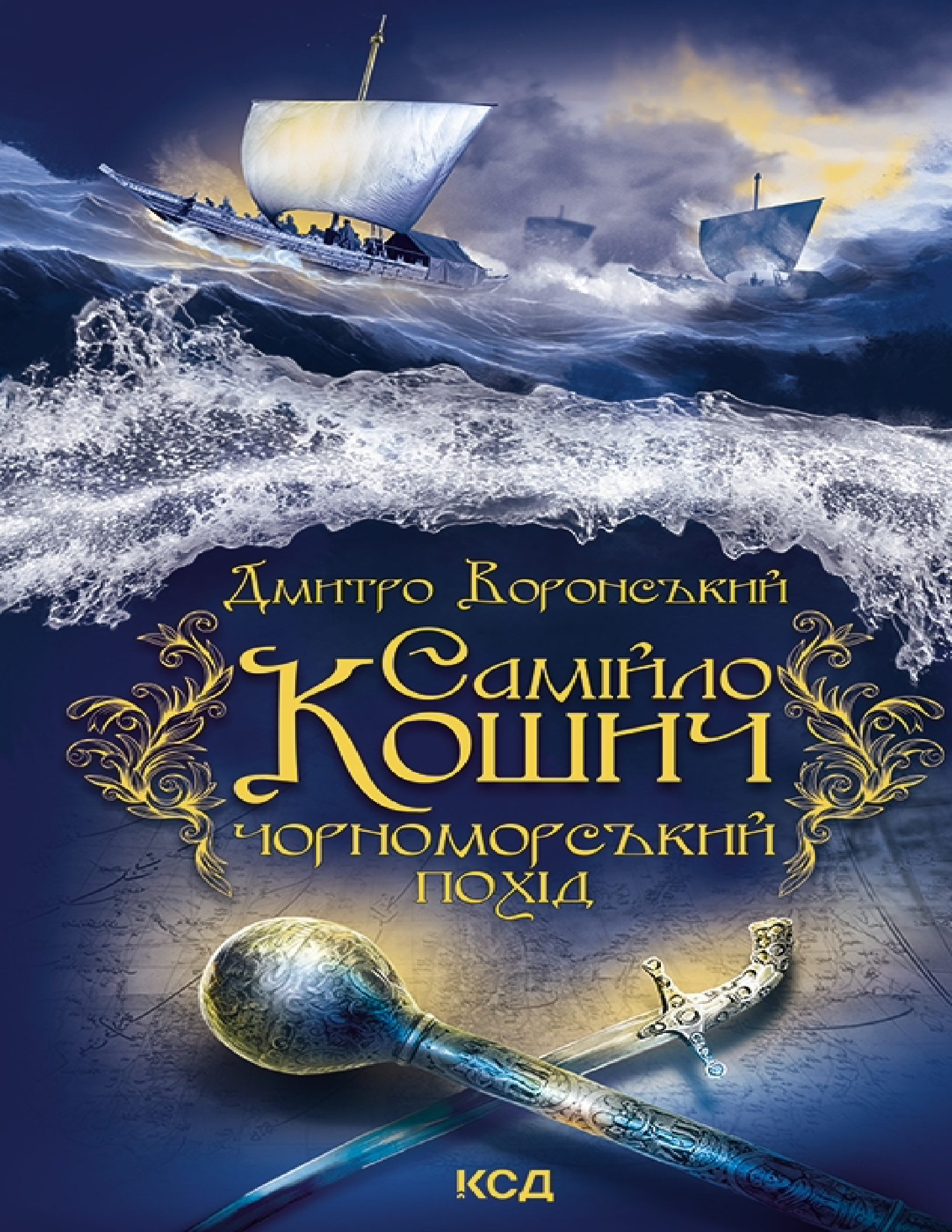
КУПИТИ

Продовження роману «Самійло Кошич - козак-легенда».

Історичний роман про козацьку епоху нашої країни.

Самійло Кішка має вже багато років за плечима, але його розум досі такий же гострий, як і його шабля. Міцно тримає він у руках гетьманську булаву. Ніколи не відступає перед смертельною небезпекою й вчить того ж молодих козаків, на яких покладає особливі надії: Петра Сагайдачного, Михайла Дорошенка, Івана Сулиму. Адже земля українська та батьківська віра варті того, щоб їх відстоювати ціною життя! Гартуючи тіло й душу у полум'ї боротьби, юний Сагайдачний розпочне нову сторінку свого життя, зустріне вірних друзів і перше кохання.

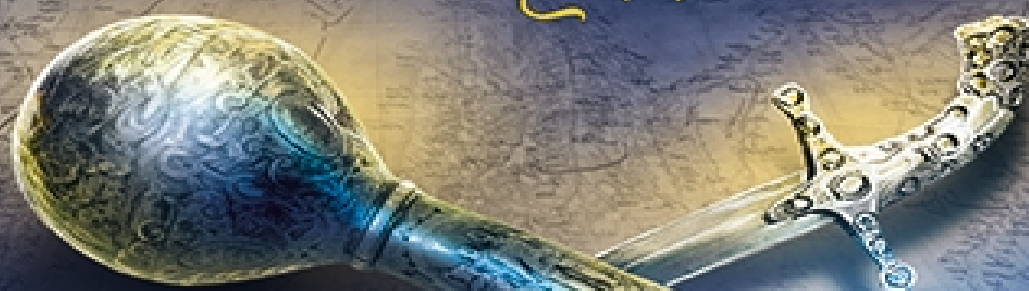
Гетьман збирає запорозький флот для походу у саме серце Османської імперії, щоб звільнити полонених земляків. Та страшніше за турків для Кошича ті, хто, хоч і звуться братами, потай гострять ножі, щоб вдарити у спину...

Дмитро Вороніський

Самійло КОШНІЧ

ЧОРНОМОРСЬКИЙ
ПОХІД

КСД

Саміло
КОШІЧ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ
ПОХІД

Дмитро Коронезький

Саміло
КОШИНЧ
ЧОРНОМОРСЬКИЙ
ПОХІД

Роман

ХАРКІВ
2024! КСД

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2024

ISBN 978-617-15-0743-2 (epub)

Жодну з частин цього видання не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі без письмового дозволу видавництва

Електронна версія зроблена за виданням:

Дизайнер обкладинки *Іван Дубровський*

Воронський Д.

В75 Самійло Кошич. Чорноморський похід : роман / Дмитро Воронський. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2024. — 288 с.

ISBN 978-617-15-0629-9

Самійло Кішка має вже багато років за плечима, але його розум досі такий же гострий, як і його шабля. Міцно тримає він у руках гетьманську булаву. Ніколи не відступає перед смертельною небезпекою й вчить того ж молодих козаків, на яких покладає особливі надії: Петра Сагайдачного, Михайла Дорошенка, Івана Сулиму. Адже земля українська та батьківська віра варті того, щоб їх відстоювати ціною життя! Гартуючи тіло й душу у полум'ї боротьби, юний Сагайдачний розпочне нову сторінку свого життя, зустріне вірних друзів і перше кохання.

Гетьман збирає запорозький флот для походу у саме серце Османської імперії, щоб звільнити полонених земляків. Та страшніше за турків для Кошича ті, хто, хоч і зветься братами, потай гострять ножі, щоб вдарити у спину...

УДК 821.161.2

© Воронський Д. О., 2023

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою, 2024

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2024

Передмова

Пропоную вашій увазі, шановні читачі, мій четвертий історичний роман про козацьку епоху нашої країни. Цей твір мав бути надрукований до 420-річчя із дня смерті Самійла Кішки й 400-х роковин Петра Сагайдачного, однак кровожерлива реальність перекреслила початкові плани.

2020 року побачив світ перший твір новітньої української літератури у форматі роману про життя та діяльність видатного очільника українського козацтва — Самійла Кошича (Кішки).

Для мене було неочікуваним, що книга «Самійло Кошич — козак-легенда» від маловідомого письменника про напівзабутого в сучасній Україні діяча сподобається людям та дістане значну кількість схвальних відгуків. Чимало людей просило мене написати продовження історії про гетьмана Кішку. Утім, певний час я вагався, бо продовження роману могло б вийти не таким цікавим, як дебютна частина. Оскільки в першій книзі Кошич переважно зображений чоловіком у силі віку, у другій частині він постав би перед читачами людиною на схилі буття.

Однак Самійло Кішка за короткий проміжок життя, після героїчного звільнення з турецької неволі, встигне здійснити кілька військових походів і багато добрих справ. Під орудою старого гетьмана ще молоді козаки: Петро Сагайдачний, Іван Сулима, Михайло Дорошенко — будуть вчитися військової справи, переймати отаманський досвід, опановувати лицарські, козацькі традиції, які, вірогідно, були започатковані ще в часи Дмитра Вишневецького (Байди). Минуть роки, і вони самі очолять Військо Запорозьке.

На жаль, роковини смерті гетьмана Самійла Кошича на державному рівні в Україні майже ніяк не вшановують, ніби ігнорують сам факт існування цього історичного діяча.

Шкода, але в нашій країні досі немає жодного пам'ятника цьому славному герою козацької доби. І на всю Україну є лише кілька вулиць, названих іменем напівзабутого Самійла Кішки, і то вони були порівняно нещодавно перейменовані в рамках декомунізації.

Навіть до круглих роковин минулих десятиліть українські митці чомусь не бажали створювати ані портрети, ані вагомні письмові твори

про цю легендарну особистість.

Урешті-решт я вирішив написати продовження історичного роману про видатного українського козака Самійла Кошича. Можливо, так я хоч би частково приверну увагу пересічних людей, дослідників і митців до діяльності гетьмана Кішки і в широкому сенсі до бурхливої історії раннього українського козацтва XVI століття.

Під час роботи над цим твором сучасні праці наших вчених-істориків були поєднані з козацьким героїчним епосом і красномовним українським фольклором XVI—XVII століть. Деякі стародавні народні пісні та звичаї українського народу з роману будуть чи не вперше відтворені в художній літературі. Крім того, у книзі використано уривок пісні поета Дмитра Вікторовича — стилізації під народну «Ой, на горі вогонь горить». За це йому моя щира дяка. Створення цього оригінального шедевра, вербального витвору нашого народу, буде яскраво описано на сторінках роману.

Слід додати, що історичні терміни «кошовий отаман» та «гетьман» до середини XVII століття козаки, найімовірніше, вживали як синонімічні поняття, тотожні за значенням — «вищий військовий керівник». Важливо, що гетьманом себе іменує Самійло Кішка в листах до польської влади, написаних у 1600—1601 роках, хоча на той момент Кошич був кошовим отаманом Війська Запорозького, нереєстрових козаків. Обидві дефініції використовуються в цій праці щодо головного героя як синоніми. Звісно, після утворення в середині XVII століття модерної української держави — Гетьманщини — гетьман, безсумнівно, став вважатися за статусом вищим, ніж кошовий отаман.

Крізь плин віків до нас дійшла вельми цікава інформація, яку вперше опублікував видатний вчений-історик Михайло Грушевський. 1616 року під час обговорення на варшавському вальному сеймі справ на українських землях вказувалося: «Козаки мають своїх гетьманів... самі собі..., урядовців і вождів становлять». Себто тогочасна польська влада офіційно визнавала, що запорозькі козаки самі собі обирають вищих військових керівників, яких іменують гетьманами. Михайло Грушевський і багато інших дослідників минулого України широко застосовують термін «кошовий отаман» щодо запорозьких гетьманів, яких обирали до 1648 року.

Для тих, хто має сумніви, додатково можна навести інформацію, яку віднайшов історик Сергій Плохій — директор Гарвардського українського наукового інституту. У листопаді 1593 року Папа Римський Климент VIII в одному з листів до Війська Запорозького звертається до кошового отамана Богдана Микошинського, іменуючи його «генеральним гетьманом козаків». Климент VIII збирався залучити українських козаків до широкої антитурецької коаліції, що мала назву «Священна Ліга». Якщо Бог дасть наснаги, можливо, згодом я створю гостросюжетний твір і про маловідомого Богдана Микошинського.

Розділ I. Серце імперії

Синьо-зелені хвилі, розмірено накочуючись на дерев'яні борти кораблів, пломеніли від дотику яскравих променів, які щедро розливало на все безкрає море помаранчеве сонце, що повільно спускалося на захід. У небесній блакиті ширяли великі біло-сірі птахи — мартини, — вишукуючи в темно-бірюзовій товщі води якусь поживу. З води, розсипаючи довкола сріблясті бризки, вистрибували гостроносі дельфіни, супроводжуючи флотилію невеликих суден. Складалося враження, що розумні тварини уважно стежать за човнами, намагаючись досягнути, як недосконалі творіння з мертвої деревини можуть так швидко пливати морем. Час від часу мартини, проквилевши гугняве «ві-а! ві-а!», каменем падали донизу й хапали гострим дзьобом дрібну рибу, яку полохали дельфіни.

На носі найбільшого човна сидів старий чоловік, одягнений у синій гермак без прикрас, білу сорочку та сірі штани угорського крою. Він мав худорляве, жилаве тіло, в якому, однак, ще відчувалися залишки колишньої сили. Обличчя діда було безжально висушене часом і скидалося на давній жовтуватий пергамент, проте карі очі старого палахкотіли такою життєдайною енергією, наче вони належали молодому парубку. Чепурні білосніжні вуса підковою та широка чуприна на голові були його окрасою. Ще дві речі привертали погляд стороннього спостерігача: глибокі рубці багряного кольору на обох кистях діда свідчили про те, що його руки упродовж довгих років були закуті в кайдани. До шкіряного пояса незнайомця були приладнані важка шабля й німецький пістоль, вкладений в ольстер; крім того, за його черес також була заткнута булава з блискучим металевим навершям.

Цим дідом був козак Самійло Кошич, що мав прізвисько Кішка. Нині Кошич, удруге очоливши Військо Запорозьке, вів півтори тисячі українських воїнів на тридцяти п'яти чайках у великий похід через Чорне море. Кішка планував зробити те, чого ніхто не робив до нього з часу падіння Візантії, — вдарити в саме серце Османської імперії, півострів Мала Азія. Могутній Трапезунд, один із головних невірних ринків Південного Причорномор'я, був головною метою цього походу.

Самійло, не мигаючи, зосереджено вглядався в морську далечину. Складалося враження, що отаман пильно роздивляється далекий горизонт, але насправді козак нічого не бачив, повністю заглибившись у свої думи та спогади про минулі події.

Запорожець пригадав, як він ледь не втопився в чорній трясовині Ірдинського болота під час погоні за харцизом і на малій галявині зустрів таємничу дівчину Мілу — своє найбільше й останнє кохання. Перед внутрішнім зором Кошича з'явилася постать тендітної дівчини, кругле обличчя з ніжною білою шкірою, блакитні очі, розплетене волосся кольору нічної пітьми; коралові уста ніби щось промовляли. Раптово Самійло в думках перенісся в гущавину битви під Старосіллям: шалено кричали люди, форкали коні, лунали постріли, бряжчала музикою смерті клинкова зброя. Гострий біль пронизав чоловіче серце, ятаган Ілкера наскрізь проштрикнув дівочі груди. «Не помирай, Міло! Я люблю тебе!» — всередині себе прокричав Кішка і, мов у відповідь, почув тихий голос, що був відлунням трагічних подій: «Я також тебе покохала, козаче... Відколи побачила... Обніми мене... Стисни мене дужче... Я майже не відчуваю твоїх рук... Поцілуй мене, коханий... Ще ніколи в житті... Не цілувалася я з хлопцем...»

На очах у старого забриніли дрібні краплі вологи: саме під час поцілунку дух життя залишив тіло коханої. У свідомості отамана спливли слова клятви: «Присягаюся великим Творцем усього суцього. Я помщуся за тебе, Міло! Я помщуся за всіх українців, яких убили чи скалічили кляті бусурмани! Вся Османська імперія здригнеться від моєї помсти!»

Перед очима Кошича замайоріли, наче в чудернацькому калейдоскопі, спогади-уривки: Томаківська Січ, Очаків, вихід у Чорне море, козацький флот, Гезлев, корабель Вінченцо, морський бій, пекельна каторга, повстання, повернення до України.

Поряд стрілою пролетів мартин. Звук крил повернув Самійла із царства минулого в теперішній час. Кішка стрімко розвернувся, окинувши поглядом чайку. Свіжий вітер напинав сіре вітрило, від чого корабель жваво йшов по хвилях, і тому козаки, тримаючи весла сухими, просто відпочивали. Більшість із них сиділа півколом коло щогли, біля якої перебувало двоє запорожців. Сивобородий Пилип Кобзар впевненими рухами налаштовував старовинну кобзу. Поряд із кобзарем сидів по-турецьки плечистий юнак Сава Білий. Молодик

виділявся серед решти кучерявою русою чуприною, а своє прізвисько дістав через білу пляму на широкій потилиці. Для Білого, як і для більшості козаків, це був перший морський похід у житті.

— Діду, а заспівайте нам думу про Самійла Кішку, — попрохав високий козарлюга Андрій Дубатовк. Він мав короткі чорні вуса та оселедець, а за тонким поясом, крім шаблі, носив також молотоподібний келеп. В очах Дубатовка ховався потаємний сум, дуже рідко від нього можна було почути сміх.

— Мало не кожного дня вам цю думу співаю. Ще не набридло? — усміхнувся кутиками рота кобзар.

— Ні! Ні! Нам ця дума ніколи не набридне! Співай, кобзарю! — залунало звідусіль.

— Ой, ну добре, — махнув рукою Пилип і простягнув кобзу Саві. — Тримай, синку, будеш грати, а я співатиму.

— Тримаю, батьку.

Білий обережно торкнувся музичних струн, залунала тонка мелодія.

— Сміливіше, синку, ти, що, мало каші їв? — забурчав дід. — Але й не порви мені струни, як того разу. Як-то кажуть: «Застав дурного Богу молитися — він і лоба розіб'є». Вчиш його, вчиш... Е-е...

Сава, заплющивши очі, притиснув до себе кобзу й сильніше вдарив по струнах, полилися прості звуки, що, сплітаючись, народжували гармонійну мелодію, яка линула в саму глибину душі.

Кобзар заспівав енергійним голосом:

Ой із города із Трапезонта виступала галера,Трьома цвітами процвітана, мальована.Ой первим цвітом процвітана —Злато-синіми киндяками пообивана;А другим цвітом процвітана —Гарматами арештована;Третім цвітом процвітана —Турецькою білою габою покровена.То в тій галері Алкан-паша,Трапезонськеє князя, гуляє,Собі ізбранного люду має:Сімсот турків, яничар штиристаДа бідного невольника півчвартастаБез старшини військової.Первий старший між ними пробуває:Кішка Самійло, гетьман запорозький;Другий — Марко Рудий, суддя військовий;Третій — Мусій Грач, військовий трембач;Четвертий — Лях Бутурлак, ключник галерський,Сотник переяславський,Недовірок християнський...

Кошич невесело усміхнувся, не дуже хотілося йому слухати Пилипівську думу, адже вона навіювала тяжкі спомини про каторжну неволю, однак козакам вона вельми подобалася, й тому доводилося її терпіти. На сусідніх човнах пливли інші герої цієї думи — Марко Рудий і Мусій Грач. Незважаючи на поважний вік, вони не залишили запорозьке військо й були на загальному колі обрані старшинами — військовим суддею та обозним. Також вони не могли відмовитися від

участі в цьому поході, про який мріяли протягом довгих років, перебуваючи в полоні.

Неподалік від кошового отамана перебувало двоє молодиків. Один із них був кремезний та широкочолоий, мав великі сірі очі й м'ясистий ніс — його звали Іваном Сулимою. Обличчя Івана через юний вік ще не мало слідів волосся. Поряд із Сулимою стояв, наче його протилежність, високий парубок — Петро Сагайдачний. Попри те, що Сагайдачний був майже однолітком Сулими, він видавався старшим за нього, бо носив недовгу чорну бороду, яка була виголена під нижньою губою, та вуса, що досягали краю нижньої щелепи. Хоч молодий бородань видавався худорлявим, його тіло було дужим і витривалим. Образ Петра завершував тонкий орлиний ніс, ясні світло-карі очі під високим чолом. В очах обох юнаків світилися великий розум і незламна сила волі. Стоячи поряд з отаманом, парубки ніби чекали, коли на них зверне увагу Кішка.

— Батьку, можна у вас спитати? — Іван підійшов ближче. — Як же ви змогли двадцять п'ять років пробути на каторзі й не зрадити ані Христової віри, ані рідної землі?

— Хіба я один був на каторзі, Іване? — гучно видихнув Самійло. — Зі мною пліч-о-пліч були в ярмі далеко за триста козаків. І лише один Бутурлак зрадив товариство, зламав на собі хрест.

— У чом же полягає козацький секрет? — Сулима прикусив губу. — Якби я потрапив на галеру-каторгу, то не знаю, чи вистачило б у мене сили духу витримати таку наругу...

Сагайдачний, почувши розмову, підійшов ближче, прислухаючись. Кошич подивився на небо, в його пам'яті спливали слова, які він чув у Черкасах від сліпого кобзаря Мелетія.

— Ти боїшся, хлопче, потрапити в полон?

— Я, я... Ні-і, — похитав головою Сулима.

— Свого часу я також цього боявся. Не треба цього стидатися, головне знати, що страх — це плід наших думок та уяви. Осягни це — й він завжди буде у твоїй волі, мов кінь, запряжений в упряж. На все є воля Божа, Всевишній може послати людині страждання, щоб випробувати її чесноти та віру на міцність. Лише долаючи страждання, послані Богом, людина показує істинну суть свого єства. Як у муках жінка народжує нове прекрасне життя, так і людська душа, пройшовши через біль та горе, може очиститися від скверни.

Опинившись у бусурманській неволі, пам'ятай головне: ніколи не втрачай надії, ніколи не здавайся. Бо якщо людина здасться, втратить надію, бусурмани її легко змусять потурчитися, зламати на собі хреста. І стане той потурнак лютим ворогом для своєї землі, буде вбивати, катувати рідних, допомагати нехристам знищувати власний народ. Знай: людський дух твердіший за залізо, і, поки в серці буде жити надія, навіть у найтяжчій неволі людина не зрадить свій рід, не зрадить землі своїх батьків та віри християнської!

— Я ніколи не здамся! — твердо вимовив юнак, стиснувши кулаки. Ці слова Самійла Кішки розпеченим тавром вкарбуються в пам'ять Івана Сулими. Минуть роки, й Сулима сам стане гетьманом і, опинившись у турецькій неволі, здійснить великий подвиг. Він стане єдиним українським козаком, якого особисто нагородив Папа Римський Павло V золотою медаллю, однак це вже зовсім інша історія.

— Батьку, розкажіть нам про козака Байду! — зненацька пролунав голос Петра. — Кажуть, він був непереможним у бою.

— Непереможних воїнів не буває, — отаман провів долонею по своїх вусах. — Але Дмитро Вишневецький справді був надзвичайною людиною, він нікого й нічого не боявся, завжди казав правду. Це він зібрав до купи майже всі ватаги козаків та об'єднав їх в одне ціле, організував для оборони батьківської землі Військо Запорозьке. Збудував власним коштом замок на Малій Хортиці, який козаки називали Першою Січчю, а потім за його подобою повстала Томаківська Січ. На жаль, обидві ці січі вже знищені ординцями, — очі Самійла спалахнули вогнем гніву. — Байда зневажав бусурманів, бив їх так люто, як не лупив ніхто до нього. Під час крижаної битви Вишневецький цілу гору ворогів відправив до пекла, і серед них Мергена — найсильнішого татарського воїна, кривавого людолова, — Кошич зупинився, перед його очима повстало страшне чорнооке обличчя Мергена. — Якби мене не врятував би один покійний козак, хай земля йому буде пухом, я пав би від руки цього нехриста.

— А правда, що Мерген убив кохану дівчину Байди? — спитав Іван.

— Люди подекували, що Мерген жорстоко познуцався з дівчини Дмитра, живцем її порізав, але я не знаю, чи це правда, Вишневецький оминав цю тему в розмовах, — Кішка повернувся обличчям до моря.

— Отамане, розкажіть краще, як ви з Байдою захоплювали бусурманські міста та фортеці, навіть без гармат? — Сагайдачний

підсунувся ближче, його очі заблискотіли.

— Так, мене це також дуже цікавить, — додав Сулима.

— Захопити фортецю, не маючи облогових гармат, важко, — Самійло поклав долоню на булаву. — Якщо милістю Бога ви самі станете отаманами, то ніколи не намагайтеся захопити ворожі укріплення, спираючись на грубу силу. Завжди використовуйте хитрість і несподіванку. Якщо вдасться раптово наскочити на ворога, що не чекає нападу, мов той мартин на жирну рибу, тоді можна навіть невеликою кількістю воїнів перемогти численного супротивника.

Як жива ілюстрація цього, проквилевши, мартин спікірував на хвилю поряд з отаманською чайкою та за секунду полетів угору, тримаючи в дзьобі чималу рибину.

— Гетьмане, це і так зрозуміло, я ж хочу почути, які саме хитрощі застосовували козаки, щоб захоплювати ворожі фортеці?

— Ха! — здійняв вгору брови Кошич. — І в кого ти, Петре, такий головатий вдався? А бодай у моєму горлі кістка стане, коли ти не станеш кошовим! Ну то слухайте, найпростіший спосіб потрапити до бусурманської фортеці — це обманути охорону, перевдягнутися в турецьке вбрання й назватися купцями, тоді бусурмани самі відчинять браму. Тут головне добре володіти турецькою мовою, щоб обвести ворогів і кілька хвилин утримувати ворота відчиненими, поки не підійдуть із засідки головні сили. Так Байда захопив Очаків і Гази-Кермен. Утім, згодом турки так укріпили Очаків, що із суші його здобути стало майже неможливо. Але з Божою поміччю я опанував місто, вночі висадивши козаків із трофейної галери в очаківському порту. Нехристи, думаючи, що то свій корабель, не здійняли тривоги.

— В Острозькій школі мені розповідали, що дещо схожим чином греки захопили Трою, зробивши засідку у великій статуї дерев'яного коня, яку троянці самі затягнули у своє місто, — Сагайдачний провів рукою по бороді.

— А як воювати проти фортеці, коли ворога не вдалося застати зненацька і він не купився на хитрість? — випалив Іван.

— У такому разі козацьке військо частіше за все відступає. Але якщо воїнів достатньо та є зайвий порох, можна спробувати зробити підкоп під стіну, закласти порохову міну або просто підірвати порохову діжку під брамою, — Кішка примружив очі. — Ще пам'ятаю, коли Дмитро

Вишневецький взяв в облогу Азов, воював я тоді під його орудою, застосував він таку хитрість. Сколотили ми з деревини штурми...

— А що таке штурм? — поцікавився Петро.

— Це такий своєрідний віз, на який надбудована стіна з товстої деревини, що не пробивають кулі та стріли. Ще штурми можуть будувати у вигляді невисоких башт, під їх захистом можна наблизитися до ворожих стін, незважаючи на обстріл. Ну так ось, під захистом штурмів ми притягнули під мури Азова примети — вози, завантажені смолою, олією та сухим гіллям, — і, підпаливши їх, відступили. Байда планував, що високе полум'я перекинеться на місто, однак не так сталося, як гадалося. Зненацька з моря подув різкий вітер, який нагнав хмари, й пішов дощ, що швидко загасив полум'я. Азову нічого не сталося, тільки наші штурми згоріли.

— То як козакам вдалося тоді Азов захопити?

— Та де там, — махнув рукою отаман. — Турки люто оборонялися, влучно гатили з гармат, нам довелося відступити.

Сулима хотів ще щось запитати, однак його перебив крик дозорного козака Трохима Голоблі, що також виконував обов'язки січового довбиша.

— Я бачу галеру на горизонті! Вона справа від нас, пливе на північ!

Самійло склав долоні дашком та, приставивши їх до чола, пильно оглянув вказану ділянку моря, але нічого не побачив. На великій відстані перед його очима все мерехтіло та зливалося в одне ціле.

Козаки на чайці заметушилися, готуючи зброю.

— Чорт, мої очі вже не такі гострозорі, як були колись, — стиха прошепотів Кішка.

— Що кажете, батьку? — майже в унісон запитали молодики.

— Бачите ту галеру, сини?

— Так, бачимо, вона дуже далеко.

— Трохиме, підіймай прапорці, скликай чайки на раду! Будемо з турками веремію крутити.

— Гетьмане, а це як веремію крутити? — здивовано запитав Сагайдачний.

— Вперше чую про таке, — докинув Іван.

— Трохи почекайте, я все розповім.

Коли майже всі козацькі кораблі збилися до купи навколо отаманського човна, мов каченята коло матері, Самійло Кошич,

підвищивши голос, заговорив:

— Козаки, славні лицарі запорозькі! Уже всі знають, що недалеко від нас пливе велика турецька галера-каторга, в якій страждають у ганебному рабстві наші краяни і християни з інших країн. Я пропоную вже сьогодні вночі захопити цю галеру. Чи всі згодні з моїми словами?

— Звільнимо наших братів! Смерть поганам! Порубаємо турків упень! Захопимо каторгу! — козацька рада захвилювалася, наче буйнотравий степ від сильного вітру. Жоден голос не був проти цього.

— Гетьмане, нащо нам чекати ночі?! Візьмемо цю бісову каторгу прямо зараз! Правильно я кажу, хлопці? — заволав довгочубий Семен Скалозуб — військовий осавул, колишній кошовий отаман.

Більша частина запорожців, майже всі, хто вперше вийшли в море, палко підтримала слова осавула. Почекавши, коли голоси трохи стихнуть, Кішка, піднявши вгору булаву, продовжив:

— Коли я вперше з козаками вийшов у море, я зробив те саме, що пропонував Скалозуб. Ми серед білого дня атакували галеру і з боєм захопили її, але в тому бою загинуло багато наших братчиків і чимало добрих хлопців було скалічено. Після того була зібрана рада, щоб вирішити питання, як ліпше захоплювати турецькі кораблі на морі так, щоб гинуло якомога менше запорожців.

— І що вирішили на тому колі? — різко запитав курінний отаман Гаврило Крутневич. Гаврило мав ведмежу фігуру, широкі вуса, кирпатий ніс і грубе чоло, що нависало над його очима, — це надавало Крутневичу грізного, страхітливого вигляду.

— Тоді було вирішено крутити з турками веремію.

— Хо-хо-хо! — залиvisto засміявся Семен Скалозуб, оголивши білі зуби. — Це що, танцювати з турками?

— Ха-ха! Це радше грати в горобця! — розреготався Турбай. Хоча Семен Турбай і мав вигляд дідугана, провівши чверть століття у каторзі, проте в душі він залишався молодиком. — Кажи, Самійле, запорожці вже пограти хочуть.

— Робили це так. Уночі до турецького корабля з одного боку підпливає перша чайка і, давши залп, швидко відходить. За пів години друга чайка з іншого боку підійде до каторги, дасть залп і відпливе. Так ми турбуватимемо турків цілу ніч. А за годину до світанку припинимо крутити веремію. Коли втомлені бусурмани поснуть, ми

всім флотом наскочимо на галеру і швидко захопимо її без великих втрат.

— Гарна ідея, мені подобається, — глухо мовив довговусий, огрядний Каспар Підвисоцький, тримаючи у правиці важкий пірнач. Каспар був одним із найшановніших козаків у Війську Запорозькому; поки Кішка перебував у неволі, запорожці неодноразово обирали його на посаду кошового отамана.

Військова рада одноголосно висловилася за те, щоб застосувати цю тактику морського бою.

Рухливі козацькі човни цілу ніч хороводили навколо неповороткої галери, турбуючи її, наче оси ведмедя. Турки марно кидалися в погоню за окремими чайками, палячи з гармат. Після одного-двох пострілів із безпечної відстані козацький човен хутко розчинявся у темряві, залишаючи ворогів ні з чим, і тоді з іншого боку каторгу атакувала інша чайка. Незадовго до сходу сонця козаки припинили крутити веремію і, коли на ворожому кораблі загасили вогні, майже блискавично атакували каторгу з усіх сторін. Заспані турецькі гармаші встигли вистрілити з кількох гармат, однак великої біди вони не зробили. Два ядра пролетіло повз, лише одно влучило в чайку, збивши очеретяний пояс і вбивши одного козака. Запорожці стрімголов заскочили на галеру й у короткому, але жорстокому бою розбили нечисленних яничарів.

Під час бою відзначилися Сагайдачний із Сулимою, вони першими увірвалися до невільницької палуби й почали звільняти невільників-веслярів. Колишні бранці несамовитими криками радості зустріли своїх визволителів. Звільнившись, чоловіки хапали до рук будь-яку зброю та з ненавистю кидалися добивати залишки своїх поневолювачів. У запалі боротьби колишні раби убили капітана галери, якого Кошич звелів залишити в живих, щоб допитати.

Загалом було звільнено близько двохсот невільників, деякі з них провели в турецькій неволі майже п'ятнадцять років. Половина бранців була українцями, решта — з інших народів Речі Посполитої та іноземці з різних країн. Кілька десятків людей, як співвітчизників, так і чужинців, вирішили приєднатися до козацького війська. Серед новобранців був молодий поляк Януарій і сорокарічний грек Леонід. Грек знав із пів дюжини мов і розповів Кошичу, що він мореплавець та, як його дід і батько, працював лоцманом на торгових судах

і побував майже у всіх портах Середземного й Чорного морів. Потрапив Леонід на каторгу три роки тому через те, що він смертельно поранив охоронця одного турецького паші, котрий викрав і збезчестив його доньку. Лоцман, намагаючись звільнити доньку, прокрався в дім паші, але його помітила охорона і після короткого бою схопила. Мусульманський суддя звелів відправити Леоніда на галери до кінця віку.

Серед колишніх невільників привертали увагу дванадцятро чоловіків, вони трималися разом і хоробро билися, виказуючи неабияку майстерність у володінні холодною зброєю. Після бою вся дюжина опустилася на коліна та, благоговійно склавши руки, почала молитися латинською мовою.

Після молитви широкогрудий чоловік із довгою попелястою бородою поважно підвівся й ламаною українською забажав, щоб його негайно відвели до головного козака. Незважаючи на те, що довгобородий був одягнений у смердюче лахміття, яке буквально розвалювалося на очах, у його пронизливому погляді було стільки сили волі й самоповаги, що навіть зеленим юнакам було зрозуміло: це не проста людина. Бороданя відразу відвели до Кошича, який саме балакав із Турбаєм і Марком.

— Кому я маю честь дякувати за визволення з каторги мене та моїх братів?

— Дякуй українським козакам та усьому Війську Запорозькому, — відповів Самійло.

— Я буду кожного дня молитися Всемогутньому Господу Ісусу Христу, щоб він простяг длань свою над козаками та їхнім військом і відпустив усі їхні гріхи та зарахував їх до вибраних.

— Щиро дякую за ці слова, — отаман презирнувся з друзями. — Ви католицький священник? Як вас називати?

— Моє ім'я — Гійом де Лассе, але я не наділений благодаттю для того, щоб відправляти таїнства, хоч і тісно пов'язаний зі служінням на славу віри та Святого Престолу на благо ближнього свого.

— Гійоме, якщо ви не священник, то хто тоді? — спитав Марко.

— Я старший брат ордену лицарів госпіталю святого Іоанна Єрусалимського. Шість років тому наш корабель біля Мальти захопили мерзенні магрибські пірати, відтоді ми перебували в неволі у ворогів Святого Хреста.

— Я чув про славних лицарів ордена іоаннітів, ви хоробро билися з турками під час облоги Мальти, — вражено проговорив Рудий.

— Так, це була велика перемога, хоч і тяжка, багато моїх братів загинуло, і я маю надію, що вони вознеслися на небеса, — Ласе поклав на себе хрест, запорожці також перехрестилися.

— Маю за велику честь познайомитися з відважним лицарем, — хитнув головою Кошич. — Мене звати Самійло Кішка, я гетьман запорозького війська, це суддя Марко Рудий, а то мій побратим — Семен Турбай. Розкажіть нам, Гійоме, кому належала ця галера, куди вона пливла?

— На цій галері перевозили великі партії невольників із Кафи до Константинополя. Корабель належав проклятому санджакбею Трапезунду — Орхану.

— Оце такої, ми саме хочемо навідатися до Орхана в гості, — криво посміхнувся Семен. — Він має перед нами борг, двадцять п'ять років ми були рабами на його каторзі, відколи він нас полонив.

— Завдяки Самійлу ми пів року тому підняли повстання на галеасі Орхана. Кішка власною рукою вбив Алкана — сина Орхана, — додав Марко.

Мальтійський лицар, піднявши брови, з подивом поглянув на кошового, а тоді, вклонившись, промовив:

— Ви безстрашні, мов король Річард Левове Серце; лише той, хто сам провів роки на турецьких каторгах, може осягнути, наскільки важко було не зламатися і не зрадити християнській вірі, — Гійом стис кулаки. — Орхан, хай нечиста душа його вічно палає на другому колі пекла, хотів повернути мене та моїх братів-лицарів до магометанства. Коли ми послали його до диявола, він наказав кинути двох моїх братів до клітки з левами. Хижаки живцем роздерли моїх людей. А мене з рештою лицарів він звелів відправити на каторгу. Наглядач, кепкуючи з мене, промовився, що мої брати з Мальти хотіли викупати нас із неволі, пропонували санджакбею великі гроші, але він відмовився від викупу.

— Ми помстимося за твоїх братів, Гійоме, я обіцяю тобі, — сильним голосом сказав Кошич. — Ми помстимося за всіх, кого вбили та скалічили бусурмани.

— Гетьмане, накажи дати мені та моїм братам зброю, ми з радістю битимемо нехристів пліч-о-пліч із козаками, допоможемо вам захопити

Трапезунд. Коли твоє військо повернеться до Січі, виділи нам коней і дрібку грошей із кошової скарбниці, ми через Польщу й Німеччину поїдемо до Італії, звідти нас доправлять до Мальти наші лицарі-брати.

— Ви отримаєте все, що треба. Гійоме, звідки ти так добре знаєш про козаків, хто навчив тебе нашої мови?

— П'ять років моїм сусідом по опачині був козак із Корсуня. Це він навчив мене української мови й багато розповів про військо, засноване князем Дмитром Вишневецьким, — Лассе звернув погляд на небо. — Хоч запорожці не католики і не визнають вищість Святого Престолу на чолі з Римським Архієреєм, я дійшов висновку, що запорозьке військо по духу схоже на лицарський орден іоаннітів. Як і ми, ви самовіддано боретесь із ворогами Святого Хреста, безкорисно визволяєте бранців із поганської неволі, самовіддано захищаєте рідну землю від нехристів, підтримуєте вашу грецьку, православну, церкву. Козаки — це дійсні лицарі Христові, або, як ви кажете, лицарі милістю Божою.

— Мені приємно чути ці слова від славного мальтійського лицаря. Якщо з Божою поміччю ми скураємо твердиню Орхана, я зроблю все, що зможу, щоб ти зі своїми людьми дістався до Мальти, — щиро промовив Самійло.

Лицар хотів ще щось сказати, але його покликав один із мальтійців, який приніс цілу купу трофейного турецького вбрання.

Колишні полонені швидко скидали свої брудні лахи та передягалися в одяг, що діставали зі скринь чи знімали з мертвих турків, тіла яких викидали в море. Також вони зістригали довгі бороди та волосся й, діставшись до корабельного камбуза, їли так, що щелепи тріщали.

Кошич спочатку хотів затопити галеру, перетягнувши з неї арсенал і кілька гармат на чайки, але звільненого люду було так багато, що всіх розмістити на чайках було вкрай важко. Після малої ради було вирішено залишити цю галеру, щоб розміщати на ній звільнених християн із Трапезунду.

На світанку кілька чайок, над якими головував отаман Підвисоцький, зуміли захопити невеликий, але швидкісний турецький корабель — кирлангич, що перекладався з турецької як «ластівка». Крім того, через деякий час на шляху плавання козацького флоту було захоплено рибальський човен із маленькою щоглою, в якому ледве могли поміститися дванадцять чоловік.

Трофейну ластівку було вирішено використати для перевезення звільнених людей, а для рибальського вітрильника теж відшукалася важлива справа. Коли до Трапезунду лишалося плисти менше ніж пів дня, Самійло, призначивши за головного Марка, разом із Турбаєм, Грачем, Скалозубом, Каспаром та Гійомом вирушив у розвідку. Воїни перевдягнулися у вбрання бідних турецьких рибалок, розпустили старе вітрило й посунули в місто Орхана. Сагайдачний із Сулимою в останню мить напросилися взяти їх у розвідку, зі скрипом старий гетьман на це погодився.

Серце в грудях Сагайдачного закалатало від сильного хвилювання. Ще ніколи в житті він не ходив у розвідку й тим паче не бачив наживо турецькі міста. У глибині єства молодик відчував страх перед майбутньою битвою. Однак Петро, пригадавши розповіді про тяжкі муки поневолених людей, переборов свого внутрішнього демона. «Я буду гатити бусурманів так, як частували їх великий Байда з Кішкою. Присягаюся перед Всемогутнім Богом, що до скону віку боронитиму Батьківщину від ворогів та визволю якомога більше невільників!» — міцніше стиснувши держак весла, Сагайдачний повторив про себе обітницю, яку дав пів року тому.

Вітрильник жваво наближався до морського узбережжя. Спочатку на небокраї з'явилася висока чорна пляма, що в міру наближення змінила колір на темно-зелений. Це була гора Колат-Дагу, біля підніжжя якої по берегах невеличкої річки розкинулося велике місто — Трапезунд. Останній уламок легендарної Візантійської імперії пав під ударами турків 1461 року, менш ніж за півтора століття до описуваних подій.

У глибокій трапезундській гавані перебувала значна кількість кораблів, не менше десяти військових галер і понад сорок торгових і рибальських суден. Невільники під ударами батогів завантажували на кораблі різноманітний крам. З однієї галери, що припливла з Криму, під пильною охороною виводили зв'язаних ланцюгом людей, що прокльонами зустрічали малоазійську землю.

Похмура сіра фортеця за часів Візантії мала назву Леонтокастрон. Збудована генуезцями у XIV столітті на високій плоскій скелі, фортеця Лева домінувала над портом і навколишніми будинками. Однак на стінах замку, на диво, було мало гармат і вояків, фортечна брама

залишалася широко відчинена, біля неї була лише нечисленна охорона, що складалася з яничарів. Куди більші загони воїнів охороняли низку збудованих у східному стилі строкатих палаців і мармурових маєтків колишніх візантійських імператорів, що перебували неподалік морського узбережжя.

Кошич, примружуючи очі, пильно вдивлявся в контури міста, у його душі було неспокійно та гидко. Допитавши капітана кирлангича, козаки дізналися, що, довідавшись про смерть сина й втрату галеаса, Орхан від люті мало не позбувся розуму. Улюбленою забавою санджакбея стали криваві катування християнських невольників, а якщо до його рук потрапляли козаки, він кидав їх у яму та з насолодою спостерігав, як хижі тварини розривають живих людей.

Мимоволі Самійло відчував себе деякою мірою винним за звірства очільника Трапезунду. «Я вбив у бою ту наволоч Алкана, тепер я мушу зупинити самого Орхана навіть ціною власного життя». Кішці пригадалася трагічна смерть Олени, загибель Терешка, зневажливий холодний погляд санджакбея, коли він дивився на людей, що були в його повній владі, так, ніби він є самим Господом Богом. «Цікаво, чи всі бусурмани, що мають невольників, так знущаються з людей?» — питав себе гетьман, відчуваючи, як його ненависть до Орхана зростає. На мить Кошичу здалося, що він чує з одного палацу, збудованого з біло-рожевого мармуру, відчайдушний крик смертельно пораненої людини. Саме біля цього маєтку розташовувався найбільший загін яничарів. «Певно, це — головна резиденція Орхана».

Думки гетьмана перервав вигук Мусія:

— Йой, яка файна риба в наші сіті потрапила!

Грач разом із Турбаєм та Сулимою стали витягати сіті, в яких бився широкий жовто-бурий скат із плямистою спиною й вузьким хвостом, схожим на короткий батіг.

— Нащо тобі ця хвостата потвора? Кинь її, ми сюди не рибалити приплили, — махнув рукою Скалозуб.

— Чого її кидати? Най буде! Мені сушена риба вже набридла, хочеться свіженької.

— Тихіше розмовляйте, бісові душі, почали суперечку через дурницю! Поряд турки рибалять, ще почують нас, — стиха виголосив кошовий. — Товариство, краще поділіться думками, як краще заволодіти містом?

— Я придумав! — випалив Петро. — Справа від великої гавані є дрібна порожня бухта. Можна вночі висадити в ній загін козаків із кількома діжками пороху й підірвати портову браму. Вибух послужить сигналом козацькому флоту атакувати місто, а піший загін захопить фортецю.

— Непоганий план, юначе, — усміхнувся Самійло. — Але спочатку слухай, що скажуть старші за тебе, а вже тоді висловлюй свою думку. Замкові брами підривати не треба, бо вони ніколи не зачиняються: турки впевнені, що Трапезунду ніхто не може загрожувати.

Сагайдачний похнюплено опустив голову.

— Хо-хо! Не журися, — Семен Скалозуб ляснув Петра по плечу. — Хоч ти і поліз поперед батька в пекло, але я хотів те саме запропонувати.

— Молодий воїн має рацію, перший удар слід завдати по фортеці з казармами яничарів, — заговорив Гійом. — Мої брати-лицарі були в цьому замку; якщо зненацька атакувати вночі, то вистачить пів тисячі козаків, щоб захопити цю твердиню та все місто.

— Якщо спрямувати всю потугу на фортецю, то з порту можуть втекти каторги, на яких багато невільників, — зауважив Підвисоцький. — Наші чайки повинні взяти на абордаж галери одночасно з наступом на замок.

— Саме так, — Кішка ще раз окинув поглядом Трапезунд. — Гійом і Скалозуб на чолі половини війська наступають на фортецю, тільки висадяться не в тій бухті, а за нею на узбережжі. Якщо все піде гладко, після взяття фортеці слід опанувати невільникський ринок. Ти, Каспаре, разом із Марком очолите виправу на порт, усі кораблі, крім турецьких ластівок, пускайте на дно. Кирлангичі знадобляться для перевезення звільнених бранців. Я візьму сотню козаків і вдарю по палацу Орхана. Обговоримо це на раді, а зараз нам слід повертатися до флоту.

— Я з тобою, Самійле! — вигукнув Семен Турбай. — У мене з Орханом, як і в багатьох наших, давні рахунки. Час відправити це стерво до пекла!

— Батьку, візьми нас із Петром у свій загін! — попрохав Іван.

— Я б вас, шибайголів, залишив чайки сторожувати, але ви все одно не сидітимете на місці, коли зачуєте бій, то можете йти зі мною, — усміхнувся Кішка. — Ну все, досить балачок, беріться за весла, до сходу сонця слід дістатися наших.

Кинувши останній погляд на мармуровий маєток, Самійло разом з усіма сів на весла. Вітрило встановили під гострим кутом, і човен попрямував туди, звідки приплив.

У час відплиття розвідників поруч із палацом відбувалося лиходійство. На задньому дворі маєтку парканом була огорожена довга вузька яма завглибшки сім ліктів. Яма зі сходу оточувала палац і була схожа на незакінчений рів. На однім краю цього рову була встановлена дивна металева конструкція, подібна до велетенської подвійної клітки, прикритої важкою тканиною. Над кліткою була висока надбудова, біля якої стояло четверо служок, тримаючи в руках товсті мотузки. На протилежному краю рівчака перебувала дерев'яна драбина.

Над центральною частиною рову була споруджена дерев'яна платформа з навісом, у середині якого перебувало кілька людей. На низькому стільці з чорного ебенового дерева, оздобленому золотими вставками, сидів старий горбоносий чоловік із повністю білою бородою. Білобородий тримав спину прямою, як спис, у правій руці він стискував бічву — короткий індійський кинджал із двояко вигнутим клинком, який на теренах Індостану ще називали жалом скорпіона. Бічва була багато оздоблена гравіюванням, а її руків'я мало вставки зі слонової кістки. Цією людиною був санджакбей Трапезунду — Орхан. За спиною володаря вилискував звіроподібним обличчям охоронець Абрек, що багато років тому дав обітницю мовчання. Поряд перебувало кілька яничарів на чолі з агою Альтюгом, очільником охорони санджакбея, і грек-товмач Філіп. Скраю помосту стояв темношкірий чоловік, тримаючи в одній руці молот, напроти слуги зі стелі звисав чималий бронзовий дзвін. Перед господарем Трапезунду стояв на трьох ніжках низький срібний столик, а на ньому — пузата пляшка з кольорового скла й стеатитова піала з чаєм.

Поглядом, в якому простежувалася прихована лють, Орхан дивився на чоловіка в рову, одягненого в дрane лахміття. Спину людини вкривали темно-червоні шрами від батога, а з широких рубців на кистях сочилися кров та гній. Це був козак Назар. Потрапивши в неволю три роки тому, він провів увесь цей час на галері-каторзі, поки його не викупив санджакбей.

— То я справді отримаю волю, коли добіжу до кінця рову й видеруся вгору по драбині? Щось я цьому не вірю!

Товмач переклав його слова турецькою мовою. Санджакбей, криво усміхнувшись, промовив:

— Можеш залишатися на місці, кафіре, мені все одно. У цій ямі на тебе чекає лише смерть.

Як на підтвердження слів вельможі пролунав хриплий, заливчастий рик якогось великого звіра. Одразу на нього відгукнувся гучним, протяжним ревом інший хижак. Цей рев був таким гучним, що можна було подумати, наче тварина перебуває зовсім поряд. Охоронці Орхана, нервово переступаючи з ноги на ногу, закрутили головами навсібіч. Назар, закусивши губу, мимоволі зіщулювався, ніби чекаючи раптового нападу.

— А, собача кров! — рубонув рукою козак. — Випускай свою тварюку, дідько бородатий!

— Можеш починати бігти, коли пролунає дзвін, але не раніше, — вуста санджакбея скривила лиха посмішка.

— Хазяїне, що з ним робити, якщо він видереться з ями? — спитав яничарський ага.

— Хай він тоді спробує переплисти кривавий ставок, — посмішка Орхана стала ще ширшою.

Назар перехрестився, повернувшись лицем до драбини, його вуста стиха зашепотіли:

— Пробач мені, Боже, гріхи мої вольні та невольні... Е, чорт! Мене все одно уб'ють! Якщо не в цій ямі, то десь-інде.

У розумі українця спливали слова старого отамана: «Іде козак світ за очима, несе козак свою смерть за плечима. Не бійся смерті, поки живеш її — нема, а як умреш — тебе чортма». Однак дрібка надії ще жевріла всередині запорожця. Назару не хотілося помирати, він хотів жити, прагнув бути вільним. «Може, бей не бреше і справді дасть мені волю, коли я видеруся з пастки».

Орхан подав знак рукою, луною прокотився дзвін, служки потягнули за мотузки. Назар стрімголов зірвався з місця й побіг до драбини. Позаду нього розкотився грізний рик, зарипіли, підіймаючись, залізні ґрати. Вітер зі свистом проносився повз вух українця. Запорожець і сам незчувся, як опинився біля драбини, одним стрибком підплигнув одразу на дві сходинки і поліз нагору. Коли до верха залишалося зовсім не багато, радісна думка пронизала свідомість чоловіка: «Я скоро буду вільним!»

У цю мить дикий біль розпеченим залізом проштрикнув ногу Назара, з розірваної артерії вихлюпнувся струмінь яскраво-червоної крові, затріщала, ламаючись, кістка. Гострі ікла велетенського тигра мало не відірвали щиколотку козацької ноги, довгі пазурі глибоко увійшли в спину людини. Хижак-людоджер із ревінням скинув Назара на землю та, прокусивши його горло, почав пожадливо наминати теплу плоть. Тіло козака кілька разів тіпнулось у судомках і затихло — смерть забрала його душу. Слуги шпарко витягнули драбину з ями та притулили її до паркана.

— Ха-ха! Яка голодна кішечка, навіть не стала гратися з ним, — засміявся ага. — Хазяїне, може, наступного разу тигра треба морити голодом менше ніж тиждень, тоді вистава буде цікавішою?

Санджакбей, не кліпаючи очима, дивився на страшну смерть. Спочатку муки козака принесли йому задоволення, але чорні думки, немов грозіві хмари, знову оповили внутрішній світ Орхана. Перед очима вельможі з'явилася постать Алкана, його єдиного сина. Турок у тисячний раз почав себе подумки картати. «О, Аллаху, чим я прогнівив тебе?! Чому мій син помер так рано?! Шайтан мене роздери! Чому я не вбив Самійла Кішку, коли він був у моїй владі!? Цей ібліс не прийняв би ісламу, навіть якщо йому б кожен день за шкіру заливали розплавлений свинець! Це моя найбільша помилка, одразу після перемоги на морі треба було стратити всіх козаків до останнього кафірського вилупка! Але тепер все буде інакше: я вбиватиму всіх запорозьких волоцюг!»

Санджакбей хотів встати зі стільця, утім, зненацька його бік ніби проштрикнули разом десятки голок, завдаючи дошкульного болю. Обличчя Орхана сполотніло. Судомно здригнувшись, він кинув бічву, схопив скляну пляшку й витягнув пробку. У ніс відразу вдарив різкий, неприємний запах. Вливши добру порцію світло-коричневої рідини до чаю, санджакбей одним духом вихилив піалу. Обличчя вельможі покривилося, однак м'язи його тіла розслабилися, біль відступив, зробився майже непомітним. Водночас Орхан відчув прилив нових сил, дивного піднесення та радості, його думки стали плутаними, повільними, ніби мозок огорнула невидима полуда.

— Го-го-го! — різко загоготав санджакбей. — Дивись, котик смішно їсть цього гяура. Го-го-го! Ви чого не смієтесь?

— Аха-ха! Так великий челебі, це дуже смішно, — засміявся Альтюг, хоча його очі з пересторогою споглядали вельможу, що так швидко змінив свій настрій. Решта яничарів і слуг також вимушено засміялася.

— Ехе-хе, котик ще голодний. Цей паскудний кафір був худий, як прокажений, самі кістки та шкіра. Го-го! Котик хоче жирного, ніжнього м'яса. Охороно, візьміть якусь рабиню та киньте її тигру — живою, хай поласує.

Яничари, піднявши брови, здивовано переглянулися, наказ Орхана їм дуже не сподобався.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

BOOK2GO
ЕЛЕКТРОННІ КНИГИ

КУПИТИ